

СЛИКА САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА У СЛИКОВНИЦАМА ПОПА Д. ЂУРЂЕВИЋА²

У раду се анализира друштвена ангажованост садржаја трилогије Попа Д. Ђурђевића: *Фарма пуна шарма*, *Аматери од звери* и *Бића из зоо вртића*. Својим песмама песник комуницира са децом, али и са одраслима. Комуникација са децом постиже се пре свега илустрацијама и илустрацијама-преклапалицама, које у потпуности прате текст и допуњују га. Животиње које Поп Д. Ђурђевић ситуира у три различита простора: фарму, дивљину и зоолошки врт, јесу антропоморфизоване и по особинама и понашању алудирају на човека и различите проблеме у друштву: малограђанштина, тврдоглавост, слаткоречивост, примитивност, једноличност и монотоност, љубавна превара, пороци, нестручност, необразованост, лукавост, лицемерје, незадовољство.

Рад указује на иновативност и оригиналност песничког израза Попа Д. Ђурђевића, у којем спајањем вербалног и визуелног, односно игром и забавом са поуком, песник успешно одговара различитим изазовима савременог времена и друштва и код деце развија традиционалне животне вредности.

Кључне речи: поезија за децу, дете, игра, хумор, сликовница, илустрација, друштво

Поезија за децу Попа Д. Ђурђевића, заснована на прожимању вербалног и визуелног стваралачког језика, у већој мери представља одраз савременог друштва и времена.³ Поп Д. Ђурђевић, „побуњеник новог доба“

¹ tamaragrujic77@gmail.com

² Рад је презентован на Округлом столу *Интертекстуалност и интермедијалност у књижевном делу за децу Попа Д. Ђурђевића*, који је одржан 22. марта 2019. године, на Филозофском факултету у Нишу, у оквиру 11. Медијана фестивала дечјег стваралашта и стваралаштва за децу.

³ И у поезији за одрасле, Поп Д. Ђурђевић се бави темом савременог друштва. У збирци *Вирус у меморијалном центру* (ЂУРЂЕВИЋ 2006а), песник на збиљошални начин скреће пажњу на нашу актуелност и наслеђену традицију. Више видети у: ЈАŠОVIЋ 2008: 9–19. У циклусу *РС као што говориш*, на саркастичан начин, Поп Д. Ђурђевић указује на

(JOCIĆ 2013: 8), један је од оних писаца „ко је масовне уметности успео да споји с традиционалном високом уметношћу и алтернативним експериментима, ко је лични ужитак у тривијалности и доживљају умео да представи бираним речима“ (MAZE [Kaspar Maase] 2008: 163), а слободно можемо рећи и бираним знаковима и сликама.⁴ Медијски садржаји и поруке, којима је човек данашњице свакодневно изложен, утицали су „не само на формирање потрошачког духа, већ и доминантног стилског израза савремене епохе“ (OPAIĆ 2007: 17).

Поп Д. Ђурђевић поиграва се друштвом у коме живи, поистовећујући га са животињским светом, у својој трилогији *Фарма пуна шарма* (ЂУРЂЕВИЋ 2006b), *Аматери од звери* (ЂУРЂЕВИЋ 2007) и *Бића из зоо виртуела* (ЂУРЂЕВИЋ 2008). Све три књиге јесу сликовнице – прве књиге – намењене деци најмлађег узраста, али стихови су више упућени одраслим читаоцима, те песник подједнако комуницира како са децом, тако и са одраслима. У трилогији Попа Д. Ђурђевића „свака илустрација – слика има под-слику која се може видети само ако деца ’завире’ у књигу“ (JAŠOVIĆ 2006: 113). Илустрације-преклапалице у потпуности прате текст и допуњују га, јер „песник иницира низ нових асоцијација и на мисаоном плану додатно ангажује рецепцију“ (JAŠOVIĆ 2014: 71). Књиге су интерактивне, а спој текста и илустрације доприноси бољем разумевању поруке.⁵

Животиње које чине „свет“, Ђурђевић ситуира у три различита простора: фарму, дивљину и зоолошки врт, и у њима владају одређена правила и односи. У неким песмама животиње су приказане заиста онакве какве јесу, док се неке песме приближавају басни, јер „представници одређене животињске врсте (јесу) алегоријске одреднице људских нарави и односа“ (SAMARDŽIJA 2011: 76). Животиње су антропоморфизоване и по особинама и понашању алудирају на човека и различите проблеме у друштву.

Фарму чине домаће животиње: магарац, мачка, ћуран, коза, крава, коњ, патка, ован, пас, гуска, петао и свиња, укупно дванаест. У песмама Попа Д. Ђурђевића пас није веран („Пасји живот“) и свиња није прождрљива („Касица прасица“), већ песник истиче доминантне особине карактеристичне за данашњег човека и друштво у целини: „пасји живот“ и живогарење

актуелност „реминисценцијом на прошлост преко препознатљивих семантичких кодова којима се садржина испеваног чини сатиричном са дубоко резигнираним саркастичним односом према актуелности и политичкој реалности“ (JAŠOVIĆ 2008: 13). Таква ситуација присутна је готово у свим песмама ове збирке.

⁴ „Доминација визуелних медија, остварена крајем XX и почетком XXI века, допринела је визуелности у тој мери, да је готово читав свет феномена постао спектакуларизован, ’транспарентан’ и, такође, у потпуности визуелно опажљив.“ (VUKSANOVIĆ 2012: 311).

⁵ Више видети у: STOLIĆ, MURATOVIĆ DROBAC 2017: 55–61.

могу се заменити „лајањем на звезде“ (*...кад је псе срамота / због насјег живота / они знају да трају / све докле год лају / на звезде и слично / врло недолечно.*), док непримерено експонирање и малограђански менталитет могу да доведу до трагичног исхода (*Гица сва од гипса / велика је стипса / због тог изненада / могла би да страда / ако буде пуна пара / налетела на месара / од прасице касице / што прави кобасице.*) Оваквим поступком Поп Д. Ђурђевић постиже двоструки ефекат: „њиме (се) дете полако уводи у свет одраслих, а ’велики’, они који деци читају ову поезију, бивају ’избоцкани’ сатиричким жаокама којима се критикују инације, малограђани, лажни учењаци и слични“ (VARNICA-NENIN 2009: 46).

У песми „Магарећи инат“ истакнуто је препознатљиво својство ове животиње, а то је твдоглавост. Ђурђевић се служи општепознатим појмовима: магарећа клупа, магареће уши, магарећи инат, приказујући магаре као ђака у школској клупи које збуњено учи рачун. Илустрација упућује читаоца на магаре, док стихови носе јасну поруку да свако ко седи на ушима и не пази, а притом се инати, може да заврши у магарећој клупи: *Магарци у магарећој клупи / не седе зато што су глупи / него зато што инат терају / и свима се живим замерају / њих се сви редом гнушају / зато што неће да слушају / шта им онол’ке уши вреде / кад на ушима седе.*

О жељама и могућностима Ђурђевић пева у песми „Ждребећа жеља“, у којој ждребе има велике снове да постане „врло успешно тркаће грло“ и сања „само венац од ловора“, јер је његов „корак од седам миља“, а уверљивости песничке слике нарочито доприноси илустрација коња у шареним патикама, са ловоровим венцем на глави. Илустрација-преклапаница доноси контрасну слику: суморан приказ раге која безвољно вуче кола. Контрасном илустрацијом наглашена је дидактичка функција песме, да живот не може да се живи од жеља и снова, већ да је стварност понекад другачија, суровија и да децу треба припремати и за поразе.

Поп Д. Ђурђевић упозорава децу на различите видове друштвено неприхватљивог понашања: слаткоречивост и примитивност у песми „Златоруни ован“: *...Мислила је цењен ован / угледан и образован / а он глупак и шарлатан / али... јако, јако златан.*), упућујући индиректно на пословицу „Није злато све што сија“; ситничавост и „олајавање“, тачније малограђанштину у песми „Лајави крелац“: *Један је пето / коку оклеветао. / Велика се дигла фрка / по прошлости што чепрка / дотичне кокице / што преврће окице. / Зар у нашем вилајету / тражиши длаку у јајету?; коцкање и превртљивост у песми „Крава из шпанских серија“: *...бик је стока / препуна порока / обећа јој све и свашта / и онда је слаже, дашта / у кориду оде потом / па се коцка са животом.**

У песми „Патка 007“, Поп Д. Ђурђевић пародира мотив из филмова о тајном агенту Џејмсу Бонду, поверивши патки тајни задатак да носи пис-

мо које јој је патак уручио. Песма обилује ведрим духом, јер песник убације игру асоцијација у виду познате песме „Плива патка преко Саве“, да би задатак који је поверен „патки 007“ био обесмишљен, јер се поентом, у фусноти: *После патка шета плажом / и бави се шпијунажом*, исмева женска нарав. Илустрацијом се нарочито појачава ефекат пародирања, јер прва илустрација приказује патку која је спремна за плажу, а никако за шпијунажу, док илустрација-преклапалица приказује патку са микрофоном у руци, која на сав глас саопштава поверљиве информације, јер није у женској природи да чува тајну. Женска памет и понашање исмевају се и у песми „Журке за промоћурке“, где песник већ игром речи у наслову, скреће пажњу на женску плиткоумност, а све у циљу женске еманципације и указивања на важност образовања. Реторским питањем песник се пита: *Људи моји да л' постоји / ћурка која зна да броји?*, а порука долази у фусноти: *Да јој не би жмурећи / прои'о живот ћурећи*.

У сликовници *Аметери од звери*, Поп Д. Ђурђев уместо приказивања звери, како се наводи у наслову, доноси занимљивости из света дивљине, али из једног другачијег угла, јер је реч о животињама тзв. „аматерима“, које нису дорасле рангу „правих“ звери. Игром речи и оксиморonom у наслову, песник доноси искривљену слику дивљих животиња, али само на први поглед, јер песме иронично говоре о различитим међуљудским односима у модерном друштву.

Уместо веселе и скакутаве веверице, у песми „Веверица без каријеса“, песник приказује веверицу која свакодневно ради механички, једноличан посао: *Веверице, многе, раде, / у фабрици чоколаде, / без икакве стручне спреме, / љуште лешник и бадеме*, алудирајући на необразовану масу. Испод илустрације-преклапалице налази се слика уморне и безвољне веверице, која, у кућној атмосфери, штрика чарапе. Наслов песме доводи се у директну везу са поруком, која је намењена детету, а индиректно упућује на хигијену зуба и вођење бриге о сопственом здрављу: *Да услуге такве пружа, / специјалност јој је ужа, / јер слаткише сме да прави, / оном ком' су зуби здрави*. На први поглед, насловом, илустрацијом и причом о веверици која има здраве зубе, песма је намењена детету, али дубљи смисао доноси поруку да је данашње друштво необразовано, нестручно, а животи таквих људи монотони и испразни.

Песма „Муфлон, ован наколмован“, о жени која мужу улепшава рогове, крије поруку у виду фразеологизма „набити неке рогове“, односно преварити га, осрамотити га, а ефекат се нарочито појачава фуснотом: *Тек овако смотан, / прави си лепотан*.

Песма „Дивљи мачо(р)“ доноси исповест незадовољног мачка који не види себе као кућног љубимца / породичног човека: *Говорили су ми: Спавај, једи и преди! / Рекох им: Тај живот је толико леп, / да га може-*

те окачити мачку о реп, а епилог се разрешава у фусноти: *а ја мачо(р) у снази, пун идеала, / да глумим чивилук... Нека, хвала!* Игром речи „мачо(р)“ појачава се ефекат поруке, с једне стране, апатичан и досадан живот мачо(р)а у кући, а са друге, примамљив и узбудљив живот који је идеал многих (мачо) младића. Према слици која се нуди у медијима, породични живот је досадан и „може се окачити мачку о реп“, а идеал младих је живот пун забаве и узбуђења. На првој илустрацији приказан је незадовољан дивљи мачо(р) који, са кофером и кишобраном у руци, одлази из дома, а на илустрацији-преклапалици мачор који лежи у корпи са окаченим кишобраном на репу. Илустрација појачава поруку коју писац жели да пренесе младим читаоцима, а то је да предност треба дати породичном животу и традиционалним вредностима.

„Служећи се устаљеним особинама животиња“ (PEŠIĆ, MILOŠEVIĆ-ĐORĐEVIĆ 2011: 25), Ђурђев песмом „Вук у тренду“ упозорава да вук, и када промени длаку (у овом случају одело), не мења навике и нарав, што и потврђује стиховима у фусноти: *Он би радо, ако може, јакну од јагњеће коже*. Илустрација у потпуности одговара поруци песме, јер показује озбиљног вука у белој кошуљи и елегантном оделу, а илустрација-преклапалица срећног вука у јагњећем прслуку.

Како је лисица позната по својој лукавости, у народу постоји израз *Е лијо, сад си долијала* (KARADŽIĆ 1987: 101)⁶, који и песник користи у песми „Како је лија долијала“, јер је лисица краља кокошке, а „бануше органи реда“ и „ставише лији лисице на шапе“. Епилог песме је потпуно у модерном маниру, у стилу „киселог грожђа“, кад нема пилеће супе, добра је и „пилећа супа из врећице“, што директно упућује на „инстант“ живот потрошачког друштва. Илустрација приказује лисицу са лисицама на рукама како незадовољно излази из кокошињца, док илустрација-преклапалица приказује лисицу како свом „клинцу“ за столом послужује супу из кесице.

Песма „Јазавац пред судом“ представља алузију на Кочићево дело и хуморно упућује на апсурдност актуелног друштва и времена, у виду исповести јазавца: *Проглашен сам кривим, / што на њиви живим, / па ме на дијети, / хватали у штети. / Свело ми се јело, / на кривично дело; / одох међу зверке / месождерке*. Песма се завршава обртом и то у фусноти, јер јазавац мора да мења своје природно станиште и навике због репресије која се над њим спроводи: *Доста ми је било биља, / дај нешто с роштиља*.

Већина песама збирке *Аматери од звери* намењена је одраслим читаоцима, који недвосмислено, али и читањем између редова, могу

⁶ Вук Караџић наводи и израз *Долијао* (*Похватале му се лажи*), (KARADŽIĆ 1987: 92). Постоји и шалива народна прича, у којој је лисица успела да надмудри све животиње, али је на крају и сама страдала, *Како је лија долијала* (MAKAVEJEV 1971: 70).

да сагледају време и друштво у коме живе. Поп Д. Ђурђевић првенствено приказује негативне појаве у друштву, а то су: нестручност, необразованост, једноличност и монотоност, преваре, лукавост, лицемерје, незадовољство, односно последице „брзог“, савременог начина живота.

Песма „Нема више дугоушка“ јесте права шаљива песма за децу и представља вид дечје игре. Песма је блиска лагарији, јер се „у лагаријама пева о нечем што је апсолутно немогуће, што је до крајности апсурдно и смешно“ (ČALENIĆ 1972: 397): *Крај конач, / паде у веш-лонац. / Извадила деца, / искуваног зеца, / и ставала док се суши, / штупалке на уши; / ал' уши не трпе прање, / скупе се па буду мање*. Песник дозвољава деци да се играју без ограничења, јер деца су често склона набрајању разних бесмислица, што представља један од видова дечје игре. Такве песме заснивају се на нонсенсу, али су „маштовите, стиховане творевине о немогућим и фантастичним догађајима, увек са поентом хумора“ (PEŠIĆ, MILOŠEVIĆ-ĐORĐEVIĆ 2011: 68). Хумор се појачава у фусноти: *Немојте му због тог, стајати на муку, / он рођендан чека да му их извуку*, и илустрацијом зачуђеног зеца који се са кратким ушима, заједно са опраним вешом, суши на штрику, као и илустрацијом-преклапалицом која приказује срећног зеца са дугим ушима који се спрема да дува свећице на рођенданској торти. Игра са зецом у функцији је стварања комичног ефекта, који је заснован на нонсенсу, што јесте својствено дечјој природи и „акумулираној дјечјој веселости и њиховом осјећању недовољности једног јединог обрасца свијета какав им се нуди“ (VUKOVIĆ 1996: 96).

Збирка *Бића из зоо* вртића конципирана је као и збирке *Фарама туна шарма* и *Аметери од звери*, али је више намењена одраслима него деци. У „сликовници за одрасле“ Поп Д. Ђурђевић не критикује модерно друштво у толикој мери, већ је оно приказано као потрошачко друштво које је склоно различитим видовима забаве и уживању у путовању, спорту, куповини и уопште савременим трендовима.

Песма „Камиле зване Ингрид и Емина“ доноси причу о камилама које слободно путују по свету и забављају се, а притом, имају само једну бригу у глави – да им грбе буду „натанковане“. Незадовољство сопственим изгледом и опседнутост пластичном хирургијом веома је актуелна тема, а песник је пародира у песми „Носорог на пластичној хирургији“: *Незадовољство своје није крио, / што му је нос прћаст био, / и оде носорог ради штоса, / да уради корекцију носа*. Илустрација-преклапалица и фуснота доносе поруку да је незадовољство након интервенције још веће, јер: *Није баи јасно шта су радили, / ал' кљун су му наопако уградили*. Алузија на ватрене навијаче „црно-белих“ у песми „Зебре на травнатом тепиху“, представља оштру осуду масе, која не мисли својом главом и нема могућност избора: *Кад је у питању стока, / ту нема прелазног*

рока. / Свеједно да ли то желе / играће за црно-беле. / На крају све се сложе, / јер не може се из те коже! Суочавање са сопственим недостацима и страховима, приказано је у песми „Страх од летења“, а жеља за идеалним телом у песми „Нилски коњ, телохранитељ“.

Песме из збирке *Бића из зоо вртића* обилују лексиком, жаргонима и фразеологизмима карактеристичним за разговорни стил и свакодневицу⁷: фул опрема, „горила“ у значењу телохранитељ, крокодилске сузе, fast food, биг-мек, коалициони партнери, родити мечку, тврдити пазар, продати своју кожу. Овим поступком песник увлачи младог читаоца у свет који му је познат, свет који га окружује, али му нуди игру, нова тумачења и сагледавања постојећих садржаја у виду „инвентивности, забавног, откривалачког, хуморног и иронијског изрицања одређених датости настањених у слоговима, словима, ликовним решењима и бојама“ (ЂОРЂЕВИЋ 2017: 27). Песник захтева од читаоца да промишља, да се бори против стварности „преко интертекстуалне игре, (...) алузивних дотицања, или пак пародирања препознатљивих ситуација, заодевајући их у безазлени хумор, досетку“ (ЂОРЂЕВИЋ 2017: 26).

Хуморно интонираним и сатиричним песмама, сажето и двосмислено, уз помоћ животиња, у трилогији *Фарма пуна шарма, Аматери од звери* и *Бића из зоо вртића*, Поп Д. Ђурђевић скреће пажњу читаоцима на „кућно васпитање“ и опомиње одрасле на навике које је потребно усадити код деце док су још мала, али и на негативне појаве и понашања са којима ће се сусрести у свету одраслих. Ђурђевић не критикује савремено друштво директно и не намеће као правило позитиван систем вредности, већ на њих указује, „отвара читаоцима врата једног света у коме могу сами да изаберу како ће размишљати или делати“ (VARNICA-NENIN 2009: 47). На оригиналан начин, илустрацијом и текстом, песник спаја игру и забаву са поуком, али и обавезује одрасле да ће заједно са децом читати ове књиге и развијати код деце позитивне навике и традиционалне животне вредности. Књиге *Фарма пуна шарма, Аматери од звери* и *Бића из зоо вртића* читају се у породичној атмосфери, уз смех и разговор са дететом и од одраслог читаоца захтевају добро познавање опште културе и спремност да одговори на свако дечје питање. Књиге терају на промишљање како децу, тако и одрасле и представљају добар пут како у дигиталном добу, када је „једна од темељних цивилизацијских тековина снажно уздрмана“ (RADIKIĆ 2009: 17), код детета развијати љубав према књизи и књижевности уопште.⁸ Сликоница је први корак увођења

⁷ Овакав језик присутан је и у другим делима Попа Д. Ђурђевића.

⁸ Одрасли имају одговоран задатак приликом увођења деце у свет књижевности, јер је предшколски узраст време када се књига заволи и створе читалачке навике, или се остане равнодушан према књизи.

детета у свет литературе, јер „када се у раном узрасту сусретне са својом првом књигом, када се рекреира у континуитету тај контакт, ствара се солидна навика која ће се наставити на раношколском узрасту, са тенденцијом сталног раста“ (STOLIĆ, MURATOVIĆ DROBAC 2017: 58).

У време када визуелни медији преузимају примат у свеукупном животу деце (ОРАЋИЋ 2009: 8–13), нудећи им тиме непотпуну слику света, Поп Д. Ђурђевић идеално усклађује илустрацију⁹ и текст: „оно што се речима каже, сликом се прикаже – једна тема има два израза: ликовни и писани“ (VARNICANENIN 2009: 46). То су сликовнице које на шаљив, али и ироничан начин, указују на несавршеност савременог друштва и представљају бунт против „масе“ и наметнутог животног темпа, а уједно игром васпитавају, под будним оком родитеља, и припремају најмлађе генерације за улажење у свет одраслих. Ђурђевић крчи пут урбаним генерацијама јер својом „визуелном поезијом“¹⁰ „омогућује детету да повезивањем језичког и визуелног израза у извесном смислу и порасте до стварности, коју му моћна мрежа медија просто заклања и показује у деформисаном виду“ (RADIKIĆ 2009: 19).

Језичко обележје трилогије Попа Д. Ђурђевића јесте „скраћени израз“ у виду лексике и фразеологизама заснованим на жаргону и разговорном стилу и комбиновању различитих кратких језичких израза, који захтевају промишљање и одгонетање, како деце тако и одраслих читалаца. Ђурђевић се такође служи и својеврсном фуснотом, која је у функцији „дописивања“ језичко-семантичког израза. Из поступка онеобичавања, како на текстуалном, тако и на визуелном плану, „заснивањем свог текста на подтексту цивилизацијских тековина и избором минимума језичких средстава за кодирање песничке поруке“ (JAŠOVIĆ 2014: 69), проистиче основни поетички принцип Попа Д. Ђурђевића, а то је свођење лирског израза на најмању могућу семантичку херметичност.

Поп Д. Ђурђевић у својој поезији за децу прилагођава се потребама савременог друштва, које је окружено мноштвом звукова, речи, слика и симбола, стварајући песме уз помоћ најразличитих визуелних елемената, а спој вербалног и визуелног доводи до жанровског прекорачења и одступања од традиционалне форме песме. Своју поезију желео је што више да приближи визуелним медијима и урбаној генерацији, „која све мање говори, а све више се служи симболима“ (RADOVIĆ 2008: 379).¹¹

⁹ Књигу *Фарма јуна шарма* илустровала је Сашењка Мељников Ивановић, а књиге *Аматери од звери* и *Бића из зоо вртића* Зорана Кесер-Петровић. Обе ауторке су направиле права ремек-дела намењена деци предшколског узраста, где илустрација у потпуности прати текст.

¹⁰ Визуелним песмама „деца се уче читању песама, односно уче се да је свако читање – нарочито поезије – један креативни поступак декриптовања, и да се тек испод површинског слоја долази до душе текста“ (JOCIĆ 2013: 5).

¹¹ Време „слике и симбола“ још је антиципирао Душан Радовић, сматрајући да „наша

Поп Д. Ђурђевић се, стварајући за децу, служи свим расположивим средствима која симболишу живот модерног индустријског друштва. Техником колажирања, многи препознатљиви визуелни симболи – из новина, са екрана, или са индустријске амбалаже – „укључивањем у нови контекст променили су значење: од употребних постали су уметнички артефакти“ (RADIKIĆ 2010: 171). Поезија Попа Д. Ђурђевића „позива на игнорисање наметнутих медијских слика“ (ЂORĐEVIĆ 2017: 23), јер елементи потрошачког друштва у поезији Попа Д. Ђурђевића мењају значења и добијају нов смисао у процесу комуникације са читаоцима / гледаоцима, а та комуникацијска раван уметности оправдава и сам чин уметничког стварања, јер таква дела су и настала баш зато да би комуницирала са новим читаоцима / гледаоцима, добијајући на тај начин нову, смисленију намену.

Поступком визуелизације¹² текста, песничком игром, Поп Д. Ђурђевић уводи читаоца XXI века у „књиге које су у знаку загонетања и својеврне су мозгалице за децу“ (ЂURĐEV 2009: 58). Слика у споју са текстом постиже већи ефекат од оног који би се постигао само описом. „Ангажовањем чула вида на овај начин активира се већи број можданих функција и остварује већи интелектуални ангажман код деце / одраслих, а уједно се одступа од уобичајеног, конвенционалног жанра песме.“ (GRUJIĆ 2019: 62).

„Песме Попа Д. Ђурђевића визуелно-симболичком поетском игром иронично говоре о животу савременог детета у потрошачкој, медијској шуми.“ (ОРАЏИЋ 2007: 18), са којом дете мора да се избори сопственим сензибилитетом, радозналошћу, креативношћу, а првенствено читањем и образовањем. На том путу спознавања света помажу му добри писци „који ће знати како да одговоре савременом времену и различитим изазовима друштва“ (GRUJIĆ 2019: 65). Поп Д. Ђурђевић један је од таквих песника, јер „пева на луцидан, духовно провокативан начин за дете у човеку и човека у детету. Он је истовремено и *homo ludens* и разуздано дете на широким пољима културе.“ (LJUŠTANOVIĆ 2018: 43), истински песник који показује како се у дигиталном и медијском добу може писати за децу и одрасле, и како се може бити иновативан и непоновљив.

еманципација дечје свести мора да иде у правцу да их учи скраћеном мишљењу, скраћеном изразу, јер је то будућност комуникације“ (RADOVIĆ 2008: 379). Према мишљењу Зоране Опачић (2009: 12), књижевно дело Душка Радовића „представља парадигму интерактивне везе медијске културе и књижевности“.

¹² Поред визуелизације, у поезији Попа Д. Ђурђевића присутни су следећи оригинални поступци: „интермедијалност, колажност, интертекстуалност, криптограмске поставке, мозаичност, палимпсестност, асоцијативне семантичке ситуације, комбиновање или рекомбиновање већ постојећих литерарних дела за децу и за младе, специфичан однос према традиционалној књижевности, посебан вид ироније и пародије“ (STOLIĆ 2015: 35).

Цитирана литература

- ČALENIĆ 1972: ČALENIĆ, Momir. *Seo car na kantar. Narodna književnost za decu*. Beograd: Naučna knjiga, Beograd, 1972. [orig.] ЧАЛЕНИЋ, Момир. *Сео цар на кантар. Народна књижевност за децу*. Београд: Научна књига, Београд, 1972.
- ĐORĐEVIĆ 2017: ĐORĐEVIĆ, Časlav. „Intermedijalna dečja poezija“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XLIII, br. 3 (jesen 2017): str. 19–27. [orig.] ЂОРЂЕВИЋ, Часлав. Интермедијална деčја поезија. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XLIII, бр. 3 (јесен 2017): стр. 19–27.
- ĐURĐEV 2006a: ĐURĐEV, Pop Dušan. *Virus u memorijalnom centru*. Novi Sad: Dnevnik, 2006. [orig.] ЂУРЂЕВ, Поп Душан. *Вирус у меморијалном центру*. Нови Сад: Дневник, 2006.
- ĐURĐEV 2006b: ĐURĐEV, Pop Dušan. *Farma puna šarma*. Novi Sad: Pikom, 2006. [orig.] ЂУРЂЕВ, Поп Душан. *Фарма пуна шарма*. Нови Сад: Пиком, 2006.
- ĐURĐEV 2007: ĐURĐEV, Pop Dušan. *Ameteri od zveri*. Novi Sad: Pikom, 2007. [orig.] ЂУРЂЕВ, Поп Душан. *Аметери од звери*. Нови Сад: Пиком, 2007.
- ĐURĐEV 2008: ĐURĐEV, Pop Dušan. *Bića iz zoo vrtića*. Novi Sad: Pikom, 2008. [orig.] ЂУРЂЕВ, Поп Душан. *Бића из зоо вртића*. Нови Сад: Пиком, 2008.
- ĐURĐEV 2009: ĐURĐEV, Pop Dušan. „Književnost za decu, paraliterarne forme i izazovi nove tehnološke civilizacije“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XXXV, br. 1–2 (proleće–leto 2009): str. 58–62. [orig.] ЂУРЂЕВ, Поп Душан. „Књижевност за децу, паралитерарне форме и изазови нове технолошке цивилизације“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXV, бр. 1–2 (пролеће–лето 2009): стр. 58–62.
- GRUJIĆ 2019: GRUJIĆ, Tamara. „Žanrovska prekoračenja u poeziji Popa D. Đurđeva“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XLV, br. 2 (leto 2019): str. 59–67. [orig.] ГРУЈИЋ, Тамара. „Жанровска прекорачења у поезији Попа Д. Ђурђева“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XLV, бр. 2 (лето 2019): стр. 59–67.
- JAŠOVIĆ 2006: JAŠOVIĆ, Predrag. „Multimedijalni iskaz za budućnost“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XXXII, br. 1–2 (leto 2006): str. 112–113. [orig.] ЈАШОВИЋ, Предраг. Мултимедијални исказ за будућност. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXII, бр. 1–2 (лето 2006): стр. 112–113.
- JAŠOVIĆ 2008: JAŠOVIĆ, Predrag. „Otkrivanje virusa u memorijalnom centru srpskog opstajanja“. *Književne prитоке II*. Novi Sad: Bistrica, 2008: str. 9–19. [orig.] ЈАШОВИЋ, Предраг. „Откривање вируса у меморијалном центру српског опстајања“. *Књижевне притоке II*. Нови Сад: Бистрица, 2008:

стр. 9–19.

- JAŠOVIĆ 2014: JAŠOVIĆ, Predrag. „Vizuelizacija kao intertekstualna i žanrovska prožimanja u poeziji Popa D. Đurđeva“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XL, br. 1 (proleće 2014): str. 66–73. [orig.] ЈАШОВИЋ, Предраг. „Визуелизација као интертекстуална и жанровска прожимања у поезији Попа Д. Ђурђева“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XL, бр. 1 (пролеће 2014): стр. 66–73.
- JOCIĆ 2013: JOCIĆ, Miloš. „Rebus poezija Popa D. Đurđeva“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XXXIX, br. 3 (jesen 2013): str. 3–9. [orig.] ЈОЦИЋ, Милош. „Ребус поезија Попа Д. Ђурђева“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXIX, бр. 3 (јесен 2013): стр. 3–9.
- KARADŽIĆ 1987: KARADŽIĆ, Stefanović Vuk. *Srpske narodne poslovice*, (priredio Miroslav Pantić). Beograd: Prosveta – Nolit, Beograd, 1987. [orig.] КАРАЏИЋ, Стефановић Вук. *Српске народне пословице*, (приредио Мирослав Пантић). Београд: Просвета – Нолит, Београд, 1987.
- LJUŠTANOVIĆ 2018: LJUŠTANOVIĆ, Jovan. „O podetinjenju homo ludensa-a u poeziji Popa D. Đurđeva“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XLIV, br. 4 (zima 2018): str. 35–44. [orig.] ЈЉУШТАНОВИЋ, Јован. „О подетињењу homo ludensa-a у поезији Попа Д. Ђурђева“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XLIV, бр. 4 (зима 2018): стр. 35–44.
- MAKAVEJEV 1971: MAKAVEJEV, Dušan. *Šaljive narodne priče*. Beograd: Prosveta, 1971. [orig.] МАКАВЕЈЕВ, Душан. *Шалјиве народне приче*. Београд: Просвета, 1971.
- MAZE 2008: Maze. Kaspar. *Bezgranična zabava. Uspon masovne kulture 1850–1970*. Prevela Nina Petrović. Beograd: Službeni glasnik, 2008.
- OPAČIĆ 2007: OPAČIĆ, Zorana. „Nasleđe Ljubivoja Ršumovića u poeziji savremenih pesnika za decu“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XXXIII, br. 1–2 (proleće–leto 2007): str. 16–24. [orig.] ОПАЧИЋ, Зорана. „Наслеђе Љубивоја Ршумовића у поезији савремених песника за децу“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXIII, бр. 1–2 (пролеће–лето 2007): стр. 16–24.
- OPAČIĆ 2009: OPAČIĆ, Zorana. „Savremeno dete između vizuelne kulture i književnosti“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XXXV, br. 4 (zima 2009): str. 8–13. [orig.] ОПАЧИЋ, Зорана. „Савремено дете између визуелне културе и књижевности“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXV, бр. 4 (зима 2009): стр. 8–13.
- PEŠIĆ, MILOŠEVIĆ-ĐORĐEVIĆ 2011: PEŠIĆ, Radmila, MILOŠEVIĆ-ĐORĐEVIĆ, Nada. *Narodna književnost – rečnik*. 2. izdanje. Kragujevac: Lira; Beograd: Zlatna zemlja, 2011. [orig.] ПЕШИЋ, Радмила, МИЛОШЕВИЋ-ЂОРЂЕВИЋ, Нада. *Народна књижевност – речник*. 2. издање. Крагујевац: Лира; Београд: Златна земља, 2011.

- RADIKIĆ 2009: РАДИКИЋ, Василије. „Књига и књижевност за децу у *постгумберској ери*“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXV, бр. 3 (јесен 2009): стр. 17–20. [orig.] РАДИКИЋ, Василије. „Књига и књижевност за децу у *постгумберској ери*“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXV, бр. 3 (јесен 2009): стр. 17–20.
- RADIKIĆ 2010: РАДИКИЋ, Василије. „Римовање слике и речи“. *Цврчак или мрав. Огледи из књижевности за децу*. Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2010: стр. 170–173. [orig.] РАДИКИЋ, Василије. „Римовање слике и речи“. *Цврчак или мрав. Огледи из књижевности за децу*. Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2010: стр. 170–173.
- RADOVIĆ 2008: RADOVIĆ, Dušan. *Baš svašta. Sabrani spisi*. Priredio Miroslav Maksimović. Beograd: Zavod za udžbenike, 2008. [orig.] РАДОВИЋ, Душан. *Баи свашта. Сабрани списи*. Приредио Мирослав Максимовић. Београд: Завод за уџбенике, 2008.
- SAMARDŽIJA 2011: SAMARDŽIJA, Snežana. *Oblici usmene proze*. Beograd: Službeni glasnik, 2011. [orig.] САМАРЏИЈА, Снежана. *Облици усмене прозе*. Београд: Службени гласник, 2011.
- STOLIĆ 2015: STOLIĆ, Danica. „Palimsest i vizuelizacija kao postupci dekanonizacije u pesništvu Popa D. Đurđeva“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XLI, br. 4 (zima 2015): str. 34–40. [orig.] СТОЛИЋ, Даница. „Палимсест и визуелизација као поступци деканонизације у песништву Попа Д. Ђурђева“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XLI, бр. 4 (зима 2015): стр. 34–40.
- STOLIĆ, MURATOVIĆ DROBAC 2017: STOLIĆ, Danica, Muratović Drobac, Vesna. „Slikovnica i dečji uzrast“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XLIII, br. 4 (zima 2017): str. 55–61. [orig.] СТОЛИЋ, Даница, Муратовић Дробац, Весна. „Сликовница и дечји узрост“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XLIII, бр. 4 (зима 2017): стр. 55–61.
- VARNICA-NENIN 2009: VARNICA-NENIN, Nevena. „Knjiga za veliku i malu decu: slikovnica *Farma puna šarma* Popa D. Đurđeva“. *Detinjstvo – Časopis o književnosti za decu*, god. XXXVI, br. 4 (zima 2009): str. 45–48. [orig.] ВАРНИЦА-НЕНИН, Невена. „Књига за велику и малу децу: сликовница *Фарма пуна шарма* Попа Д. Ђурђева“. *Детињство – Часопис о књижевности за децу*, год. XXXVI, бр. 4 (зима 2009): стр. 45–48.
- VUKOVIĆ 1996: VUKOVIĆ, Novo. *Uvod u književnost za djecu i omladinu*. Podgorica: Unireks, 1996.
- VUKSANOVIĆ 2012: VUKSANOVIĆ, Divna. „Vizuelna kultura u eri medija“. *Kultura*, br. 134, 2012: str. 309–315.

Tamara R. Grujić

IMAGE OF MODERN SOCIETY IN POP D. ĐURĐEV'S PICTURE BOOKS

The paper analyzes the social engagement of the content of Pop D Đurđev's trilogy: *The Farm Full of Charm*, *Amateurs from the Beast* and *The Creatures from Zoo Kindergarten*. Through his poems, the poet communicates with children, but also with adults. Communication with children is achieved primarily with illustrations and overlapping illustrations, which completely follow the text and complement it. Animals that Pop D. Đurđev situates in three different spaces: farm, wilderness and zoo, they are anthropomorphized and allude to human and various problems in society: petty bourgeoisie, stubbornness, sweet talk, primitiveness, monotony, love deception, vices, incompetence, ignorance, cunning, hypocrisy, dissatisfaction.

The paper points to the innovativeness and originality of Pop D Đurđev's poetic expression, in which by combining the verbal and the visual, that is, playing and having fun with a lesson, the poet successfully responds to various challenges of modern times and society and develops traditional life values in children.

Keywords: poetry for children, child, play, humor, picture book, illustration, society